

I Europa finns en hel uppsjö av minoriteter. Xavier Obon till vänster är katalan i Spanien, Örs Szeghalmi och Farkas Imola är ungrare i Rumänien, Jan Grgic är sloven i Italien och Kristina Berasain är baskiska i Spanien.

Foto: Kenneth Myntti

Här är fern minoritetsroster i den stora gemenskapen

GIRONA • Kenneth Myntti

Skrattande vandrar de genom den gamla delen av staden Girona i norra Katalonien. En katalan, två ungrare i Rumänien, en sloven i Italien och en baskiska som vill göra sig oberoende av Spanien.

Alla representerar en europeisk minoritet med mer eller mindre undertryckta rättigheter, behov och demokrati-strävanden.

Bakom den glättiga fasaden

finns vardagliga problem med medborgarskap, diskriminering och studiemöjligheter. Kartan är brokig då det gäller Status för de olika folkgrupper som lever i den europeiska gemenskapen.

Speciellt de folkgrupper som så att säga lever i "fei" land. Översikten visar att tysktalande Jutta Perkmann i italienska Sydtyrolen har mer rättigheter än slovenen Jan Grgic i italienska Triesteregionen.

Att minoriteter har en svag ställning sägs ofta vara en följd av majoritetens förtryck. Men till exempel pekar ryska Jevgenia Garanza i Estland också på en dåligt koordinerad rysk gemenskap.

Hon anser att det saknas karismatiska ryska ledare i Estland.

-Vill vi förbättra vår egen Situation måste vi börja med oss själva.

Brokiga rättigheter för Europas minoriteter

Midas, en Organisation för europeiska minoritetstidningar, arrangerade i mars en exkursion till Katalonien i norra Spanien. Nio journalister från lika många tidningar deltog. Vasabladet, enda deltagande medlemstidning från Finland, bad de europeiska kollegerna om varsin redogörelse för egen minoritetssituation. Resumen visar hur brokig Europas karta är när det gäller olika

Mäste kunna estniska

**Jevgenia
Garanza.**

Jevgenia Garanza är en rysktalande est och därmed en representant för en tredjedel av hela den estniska befolkningen.

I det dagliga livet har ryssarna nästan inga konflikter med esterna. Det är möjligt att få undervisning på ryska från de första klasserna upp till universitetsnivån.

För ryska barn som börjar i skolan finns ett effektivt språkbadsprogram baserat på kanadensiska erfarenheter. Ryska barnen får under de första åren undervisning på estniska och efterhand börjar en större del av undervisningen gå på ryska.

I Estland finns två ryska dagstidningar, två veckotidningar, några magasin och radiostationer. För en billig penning går det att få kabel-tv från Ryssland.

Det största problemet just nu är att många saknar medborgarskap. Estniska parlamentet har försökt försnabba processen för medborgarskap, något man kan söka efter en examen i estniska språket och den estniska konstitutionen.

Jevgenia Garanza tycker att ryssar som är födda i Estland borde få detta medborgarskap också utan examen. Hon känner själv två personer, en Journalist och en översättare, som vägrar att på det här sättet bevisa sin fullvärdighet.

Konsekvensen är att de båda saknar medborgarskap. De har så kallat "Alien-pass", utomjordingpass.

Men Garanza lägger inte all skuld på regeringen. Hon säger att den ryska gemenskapen i Estland är dåligt koordinerad och att det saknas karismatiska ryska ledare.

- Vill vi förbättra var situation måste vi börja med oss själva, säger hon.

Dansk i Tyskland

Gamla sär revs

**Jens
Nygaard.**

Jens Nygaard är en av de omkring 50000 danskar som lever i Tyskland.

Han och de andra bor nära danska gränsen där de har tillgång till ett femtiotal danska skolor. De har också egna bibliotek, en dagstidning, en kulturorganisation, ett politiskt parti, daghem, en egen hälsovårdsstation med mera.

Förhållandet till tyskarna är gott, inte minst som en följd av den så kallade Bonn-Köpenhamndeklarationen från 1955.1 den slog

man fast hur minoriteter skulle behandlas.

På senare år har merparten av kostnaderna för den danska minoriteten i Tyskland och den tyska i Danmark finansierats av Danmark. Det har är ett problem.

Det är också svårt att få tyskarna att betala för de danska elevernas skolskjutsar. Dessa har ofta längre skolväg än tyska barn.

I valet i februari erhöll det danska partiet två mandat i Schleswig-Holstein och de kan vara avgörande för att bilda en spd-grön minoritetsregering. Beslutet att gå med i regeringen har kritiserats skarpt av högerpartierna med motiveringen att danskarna borde ägna sig åt minoritetsfrågor, inte regeringspolitik.

Danskarna försvarade sig med att säga att deras mandat är lika goda som alla andra. Konflikten har fläkt upp några gamla sär. Nygaard ser konflikten som ett tecken på att relationerna tyskarna och danskarna emellan kanske ändå inte är så goda som folk har trott att de är.

Ungersk i Slovakien

Läget allvarligt

**Katarina
Juhászova.**

Katarina Juhászova tillhör den ungerska minoriteten i Slovakien. Hon konstaterar att det på senare är har skett en hel del förbättringar, konstaterar att universitet i södra Slovakien där de flesta ungrare är bosatta.

Det finns också en ny språklag. Men ändå betecknar Juhászova situationen som allvarlig.

- Vi diskrimineras fortfarande. De nationalistiska partierna i Slovakien sätter en hel del griller i huvudet på vanligt folk.

Trots att 15 år har gått sedan kommunistregimens fall saknas fortfarande en lag som skulle garantera minoriteterna i Slovakien finansiellt stöd. I vissa delar av Slovakien finns också koalitioner med uppdrag att förhindra ungrare att nå mandat i regionala parlament.

Det ungerska koalitionspartiet ha* sagt att det inte eftersträvar ett territoriellt självstyre, endast en kulturautonomi.

- En kulturautonomi skulle inte bara hjälpa ungrarna utan alla minoriteter i Slovakien.

Ungrare i Rumänien

Släss sinsemellan

**Örs
Szeghalmi**

**Farkas
Imola.**

Örs Szeghalmi och Farkas Imola är ungrare i Rumänien. Med en andel om 6,6 procent av hela befolkningen i Rumänien utgör ungrarna den största minoritetsgruppen i landet.

Men trots att ungrarna sedan 1991 har efterlyst en minoritetslag är deras rättigheter

ännu inte tillgodosedda. Till exempel finns det luckor i utbildningen då det gäller minoriteter.

Efter att kommunistregimen föll år 1989 grundades en demokratisk allians för ungrare för att handha denna folkgrupps intressebevakning.

- Men efter att en del ungrare har visat missnöje med denna allians har vi nu fått en annan Organisation, säger Szeghalmi.

Dessa båda släss nu sinsemellan om makten. Det har lett till att ungrarnas inflytande i den rumänska politiken minskar för varje dag som går.

Spännande tider

Kristina Berasain

Kristina Berasain lever som baskiska i Spanien i spännande tider, just nu.

- Den 17 april är det val och den baskiska regeringschefen Juan Jose Ibarretxe har kopplat en vinst för egen del till en folkomröstning om en utvidgad autonomi för Baskiens del.

Planen har förts fram av EAJ, Baskiens nationalistiska parti. Den godkändes parlamentet med stöd av självständighetspartiet Batasuna, som emellertid har förbjudits. Enligt spanska regeringen har Batasuna kopplingar till ETA.

Det i sin tur har retat upp en majoritet av befolkningen, som bedömer att valet inte blir demokratiskt. Just nu pågår aktioner som försöker ge alla partier möjlighet att delta i valet.

- En första gallup har visat att EAJ har chans att få majoritet i valet, uppger Berasain.

Spanska regeringen accepterar inte planen om fördjupad autonomi för Baskien. Så, enligt Berasain, är det inte gott att veta vad som händer under den närmaste tiden.

Da det gäller baskiska språket är situationen mycket brokig. Totalt finns tre provinser i Baskien, tre under franskt styre och fyra under spanskt styre. Bizkaia, Araba och Gipuzkoa är de tre provinser som sorterar under den baskiska självstyrelseregeringen.

Tysk i Italien

Tyrolen bra modell

Jutta Perkmann.

Jutta Perkmann är en tysktalande italienare. Hon anser att Sydtyrolen har en mycket väl etablerad autonomi som mycket väl kunde fungera som modell i Europa.

Rättigheterna för de 300000 tyskspråkiga invånarna är mycket väl tillgodosedda, enligt Perkmann.

Sydtyrolen är stärkt också i ekonomiskt hänseende. Ekonomin växer

med 2,5 procent i året och området har ingen arbetslöshet överhuvudtaget.

Just nu förs dock en diskussion om problemet med att byar och städer i Sydtyrolen saknar officiella tyska namn. Italienarna försöker muta in området, bland annat genom 8000 olika italienska översättningar.

Det pågår också en dragkamp om energiförsörjningen i området. Sydtyrolen vill spela en större roll inom energisektorn.

En annat viktigt ärende för lokalförvaltningen är sjukvårdsförsäkringen som ett sätt att finansiera sjukvården.

Sloven i Italien

En hei del att önska

Jan Grgic.

Jan Grgic är sloven, bosatt i Triesteregionen i norra Italien. Sloven fick utstå en hei del under det fascistiska styret och fortfarande finns det önska, enligt Grgic.

- Italienarna godkänner inga som helst rättigheter för slovenerna i Videmregionen. Slovenerna i Gorizia-Gorica har en del rättigheter slovenerna i Trieste har det bäst ställt.

Slovenien försöker bidra till en skyddslag för alla slovenerna bosatta; men den har ännu inte godkänts.

- Det har varit förvånande med tanke på att Italien har reglerat statusen för den tyska minoriteten i Sydtyrolen.

Slovenerna, cirka 100 000 i hela Italien, har välutvecklade aktiviteter på alla samhällen. Det finns också slovenska skolor i Italien, men fortfarande är det problem att använda kontakten med myndigheter och i offentligt liv, överhuvudtaget.

En skyddslag som år 2001 antogs för den slovenska minoriteten existerar enbart på j